

List izhaja vsak petek

in velja s poštnino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold. — Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude nar. - pol. društva „Gorica“ je cena določena, kakor za druge naročnike. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Soharju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku **Antonu Laknarju**, na Starem trgu (Piazza del Duomo) h. št. 361. Vse pošiljatve naj se **frankujejo**. Rokopisi se ne vračajo. Oznani se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s. če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Program avstrijske pravne stranke.

V zadnjim vvodnem članku „o direkt-nih volitvah“ smo povedali, kak mora biti naš kandidat, kterege bomo v državni zbor volili. Rekli smo: naš poslanec mora biti **dober katoličan, zvest Avstrijan in goreč domoljub**. Poslanec, kterema ena ali druga teh lastnosti manjka, ne more naših Slovencev *resstranka* zastopati. Zakaj pa ne? — Naš narod je veren, toraj tirja, da se mu versko prepričanje nedotaknjeno pusti. Naš narod je tudi Avstriji goreče vdan. On ljubi Avstrijo in dinastijo presvitlega cesarja. Čez avstrijske meje ni nikdar gledal in, kakor upamo, tudi ne bo. Slovenci smo pa tudi dobri rodoljubi. Mi želimo, pa kaj, želimo? mi tirjamo, da se naše narodne pravice z nogami ne teptajo, mi tirjamo, da se naš slovenski jezik v šoli, v uradni (kanceliji) in sploh v javnem življenju na častno mesto posadi. Drugih narodov pravice nismo nikdar kratili, tirjamo pa, da jih tudi nam drugi ne kratijo. Mi plačujemo davke kakor Nemci, Madjari in Talijani, smemo toraj tudi tirjati, da ne bomo kosti glodali, med tem ko se bodo drugi pri bogato pogrnjeni politični mizi mastili. Naš prihodnji poslanec bo toraj moral govoriti za celokupnost avstrijskih kraljevin in kronovin, bo moral tirjati vresnič-nje glasovitega § 19. v javnem življenju, bo moral povdarjati vse, česar nam je treba, da duševno in materijalno napredujemo, bo moral pa tudi svoj glas povzdigniti, če bo kdo verskemu prepričanju naših Slovencev silo delal.

Listek.

Panslavizem, pangermanizem, panitalijanizem.

Vsak človek ima svoje posebne vzore, svoje lastne misli o raznih stvareh tega sveta, tedaj je vsak človek v nekakem zmislu „original“ ali posebež. Tako sem tudi jaz. Kaj hočete? quod uni justum, alteri aequum, so naši stari nekdanj govorili, ko so v tretji in četrti „latinski šoli“ več latinščine znali, kakor zdaj „osmošolci“, in bolje latinščino govorili, kakor jo govorijo zdaj bogoslovci „tretjega ali četrtega leta.“ To so ti bili časi, kakoršnih zdaj zastonj iščemo! Pa so bili tudi ljudje bolj verni, bolj poštene, bolj kristijani, kakor zdaj. Jaz sem, kakor vidite, laudator temporis acti; nisem več mlad, tedaj bodeš potrpeli z mano, ako tudi morebiti drugače o tej reči mislim kakor vi. Pa, kaj sem uže hotel reči? Bral sem te dni naš Goriški časnik, „l'Eco del Litorale“ šte. 46. in tu

Poslanec, kteri bi nas v eni ali drugi teh treh zadev ne zagovarjal, bi nas le *enostransko* zastopal. Enostranskega zastopnika pa ne maramo.

V najnovejšem času smo se Slovenci v lastnem tabru razdvojili. Ena stranka povdarja *narodnost* in *vero*, drugi gre pa le za *narodnost*, vero je že pod klop dela: za njo naj skrbijo „gospodje“. Prvi pravimo „državnopravna stranka“, drugi so pa nadeh „*narodna stranka*.“ Zadnja je zastopana po „Slov. Narodu“ in po njegovi hčeri „Soči.“ Postavila se je, kakor kaže, na stališče nemških liberalcev. Kar smo bili in smo še vajeni brati v dunajski „N. fr. Pr.“ in mnogovrstnih „Tagblatt“-ih, to bremo sedaj, mutatis mutandis, tudi v omenjenih dveh listih. Očitata nam, da nismo več pravi Slovenci, ampak vse kaj drugega. Pravita nam, da želimo naše Slovence vkovati v spone sredoveškega absolutizma, da nam gre povsema in povsod le za *zasebne* namene, ne pa za blagor naroda. Na to nič ne rečemo, saj so le gole v veter zagnane fraze. Slovenci naj pa sami sodijo, ali nas more zastopati stranka, ki odobruje, da se, narodnemu principu na ljubo, legitimnim vladarjem dežele se silo jemljejo.

Ali je pa „državnopravna stranka“ res tako „reakcijonarna“, starokopitna, kakor govorijo naši domači liberalci? Ne! Federalisti smo, kakor vsi drugi, kterim je za obstoj in srečo Avstrije še mar, le v tem se ločimo, da povdarjamo tudi pravice *katoliške cerkve* — cerkve našega naroda — v raznih zadevah življenja.

Da „državnopravna stranka“ *narodnost* še vedno in sicer prav krepko povdar-

ja, nam kaže nje program, kterege po „Sl. Gosp.“ tu ponatisnemo. Kupite si naročnike, berite ga in povejte nam, ali je res, da „državnopravna stranka“ „posaja narodnost v kot!“

Program se glasi:

A.

V državnopravnem oziru:

Pravna stranka je za to, da

I. Monarhija pod vladajočo najvišjo cesarsko rodovino na podlagi pragmatične sankcije nerazdeljiva vkupej ostane;

II. da se posameznim kraljestvom in deželam v državi ohrani samostalnost, zgodovinska samovlastnost *) in celota;

III. da se javno pravo v deželni kakor državni ustavi uravna in lepo razvija na krščanski podlagi.

Da se pa vse to doseže, se morajo po pričanju pravne stranke naslednja načela pripoznati in izvrševati:

1. Deželne pravice se ne smejo drugače spremeniti, kakor po postavnem deželnem zboru z vladarjevim privoljenjem;

2. Pravica, postave dajati, pripada prav za prav deželi, oziroma deželnemu zboru in pa vladarju. — Postavodaja gledé onih zadev, katere so po svoji naravi skupne zadeve, se izroči skupščini poslancev (delegatov) iz deželnih zborov zbranih. — V vseh družih, ne skupnih zadevah gre postavodaja deželnemu zboru v zavezi z vladarjem.

3. Deželnim zborom ostane pridržano

*) Nasproti sedanjemu centralizmu, kateri je proti oktoberski diplomii.

mi padejo v oči neke „mene panslavisti-che“ ali, kakor bi mi Slovenci rekli, panslavistiški nameni, kterih se je našemu cesarstvu po pravici bati, kakor pravi „Cronaca politica“ ravno omenjenega Goriškega lista. Čudno — pravim sam pri sebi — da Nemci, Italijani, in Bog vé, kteri še, vedno o panslavizmu sanjajo, govorijo, in pišejo, in da se ga tolikaj bojé, o pangermanizmu, o panitalijanizmu itd., kterih se je po moji slabi pameti veliko bolj bati, kakor panslavizma, pa nobeden nič ne govori in ne piše! In vendar pangermanizem ni gola izmišljotina, kakor bi Hrvat rekel, pangermanizem je strašna resnica, kar mi bo vsakdo, kteri časnike prebira pritrdil. Dovolj je pogledati na pristranskega našega Bismarka in na njegove ukaze, s kterimi se celo ruski despotizem dokaj nadvišuje, ter na njegove gorke srčne želje, vse kraje in dežele, v kterih se nemščina glasi, pod svoje edino zveličavne peroti pripraviti. In kaj porečem o panitalijanizmu? Združiti se morajo, kakor si ta „izem“ domišlja, vse

italijanske dežele, vrh tega si želi še našo slovensko stran noter do julijskih planin. Panitalijanizem, kakor se vidi, je z malim zadovoljen; dajte mu le še celo Goriško, Ipavsko dolino, Trst, Istrijo in Dalmacijo, južno Tirolsko se samo po sebi razume, pa bodo Italijani zadovoljni. Ne reci, Bog te varuj! da Goriško, bodi furlanski ali slovenski del, ni italijanska dežela, to bi ti bilo crimen laesae! Ni ravno veliko let od tega, ko sem z nekim „doktor-jem o prvem začetku naše prijazne Gorice govoril: rekel sem mu, da so Slovenci prvi tukaj stanovali, da so si svoje bajte na hribu, na kterem zdaj Goriški grad stoji, sezidali ter da so tej „vasi“ (ker je bila Gorica le vas noter do prve polovice 14^{ga} stoletja) zaradi tega ime Gorica dali. Gorjé meni, da sem kaj takega izustil! Tu me je obdelal, češ da sem neveden v Goriški zgodovini; da Gorica ni slovensko ime, da se je v začetku klicala Noricia, (no! tu vam čestitam, dragi moji Goričani, da ste potomci „noric“!) in da iz imena Noricia je sč-

no, da če je treba z drugimi deželnimi zbori gledé postavodaje se sporazumeti, volijo za to posebne deputacije; toda samostalnost vsake dežele ostati mora pri tem nedotakljiva.

4. Uprava gledé skupnih zadev pripada ministerstvu, katero pa čez te zadeve segati ne sme; upravo gledé vseh drugih, ne skupnih zadev, pa izvršuje deželna vlada, zastopana po deželnem ministru pri cesarju. *) — Ministerstvo za skupne zadeve je odgovorno skupščini deželnih poslancev (ki imajo pravico v teh rečeh sklepati — to so delegacije); deželna vlada je pa gledé uprave ne skupnih zadev odgovorna deželnemu zboru.

5. Tem načelom primerno stališče vsake dežele nasproti vladarju in drugim kraljestvom in deželam se uravna med dotično deželo in vladarjem po posebnem deželnem ustavu (Landesgrundgesetz.)

6. Volilni redi (Wahlordnungen) morajo v resnici razmeram in potrebam dežel primerni biti ter se mora volilna pravica tudi pravično razdeliti in njeno izvrševanje kolikor mogoče žlajšati. —

(Sledi opazka, da pravna stranka decemberskega ali Beustovega ustava [1867] ne pripoznava, torej se tudi ne udeležuje delovanja v državnem zboru, ki se opira na ta ustav. Kaj da bodo voditelji stranke zdaj sklenili, ko pride drž. zbor iz direktnih volitev, še ne vemo.)

Avstrijska pravna stranka dela torej pred vsem na to, da se sprava po omenjenih njenih načelih godi ter ustvari ustav, ki bode oprt na trdno podlago deželnih pravic (organische Rechtsentwicklung.)

B.

Cerkveno vprašanje.

1. Avstrijska pravna stranka je za samosvojnost in svobodo katoliške cerkve kakor sploh za pravico in svobodo vseh postavno pripoznanih verskih družeb, in za samostalno gospodarjenje s cerkvenim premoženjem in ustanovami (stiftengami).

*) To nas pripelje, če pravna stranka zmaga in na krmilo pride, do — „zedinjene Slovenije“, druge naravne poti ni.

soma ime Gorica postalo. To je bilo učeno dokazovanje! Škoda, da ni bilo družega zraven, razun naju dveh; jaz moram priznati, da nisem vedel, ali bi se takim neumnostim smejal, ali pa se jezil.

Tedaj pangermanizem je strašna pošast, ktere se je Avstriji bati; panitalijanizem je druga grozna pošast, ktera ni izmišljena, ki se da z rokami tipati, ki rogovili pri nas v Gorici, na laškem Tirolskem, v Trstu, Istriji in po Dalmaciji, in ki žuga Avstriji na jugu; panmagjarizem je unkraj Litave, in se baha in širi, da je kaj; poprašajte le tamošnje Slovence, Slovake in Serbe, in oni vam povedo več, kakor te moje vrstice. Ali panslavizem! pač moraš biti pošast nad vse pošasti, naj grša spaka med vsemi spakami, da se te vsi bojé, in da se le tebe bojé! Gotovo, ako bi se vsi Slovani, osemdeset milijonov duš, v eno državo pod eno glavo združili to bi bilo gotovo kaj, česar bi se vsi bati morali; celi svet bi se pred tem kolosom tresel. In tega združenja vseh Slovanov se

2. Na kolikor ima posvetna postavodaja pri uravnanji razmer med kat. cerkvi in postavno pripoznanimi verskimi družbami in med državo govoriti, pripada to oblasti deželnih zborov proti vladarskemu potrjenju.

C.

Šolsko vprašanje.

Postavodaja v zadevah šolske uredbe spada pod oblast deželnih zborov proti vladarskemu potrjenju. — Kako tedaj uravnati postavodajo v šolskih rečeh, nima avstrijska pravna stranka nič s tem opraviti.

Gledé pa na to, da sedanje šolske postave in naredbe.

1. s šolskim primoranjem in s šolnino v prid brezverske šole v nedotakljivo pravico rodbine do poduka in vzreje segajo;

2. da s centralizacijo postavodaje pravico dežel do samovlastne uravnave šolskih zadev zatirajo;

3. da kat. cerkvi in vsem postavno pripoznanim verskim družbam kratijo in jemljejo pravico, vpliv imeti pri šolski uredbi in šolskem vodstvu, kar jim bistveno pripada, posebno še gledé na to, da po sedanjih postavi ni moč ohraniti in ustanoviti verskih šol, in da se premoženje, za verske šole sporočeno, rabi za brezverske šole; — spoznava avstrijska pravna stranka nujno potrebo, da se šolske postave celó popravijo.

D.

Narodno vprašanje.

Gledé narodnih zadev je avstrijska pravna stranka:

1. za popolno enakopravnost vseh narodnosti v javnem življenju, posebno v šoli, uradu in gledé političnih pravic.

2. Narodnim manjšinam (n. pr. Slovincem na Štajerskem in Koroškem) se zagotovi obramba v posebni narodnostni postavi, ki se ž njimi v deželnem zboru dovoli in deželnemu ustavu vknjiži. —

Dopisi.

V Cirknem, 6. julija. — (Birna. — Letina. — Vrstilna tarifa.)

svet tolikajni boji: to utegne biti tudi námera severno-vzhodnega državnega velikan; proti Rusiji se menda tudi naši mladenč pohlepno ozirajo, in še celo kaka razbeljena starša glava, ne pomišljeva na nevarnost, ktera bi po tem naši katoliški veri protila, in da bi, ako bi se kedaj to uresničilo, marsikdo izmed zdaj gorečih rasofilov v Siberijo preselil, da bi se tam zopet enmalo ohladil; in še celo jaz, ki nisem bil nikoli goreč za Rusijo, bi bil morebiti med prvimi, kateri bi dolgo pot v Sibirsko okraje nastopil, da bi tamošnje mraze enmalo okusil, in obiskal toliko blagih, rimsko-katoliški cerkvi udanih poljskih škofov, duhovnikov in plemenitnikov, kateri uže več let tam zdičujejo, ako niso uže mučeniške smrti umrli. Tedaj ta panslavizem, ki meri na politiško združenje vseh Slovanov, ki je prav za prav to, kar panrusizem, ako bi se uresničil, ta je strašna pošast, toda le sama prazna pošast brez gotove podlage, je sama domišlija, je utopija. Ali mar ni res kar pravim in terdim? Jeli

V torek, 1. julija, ob 7 1/2 zjutraj so nas prevz. nadškof po tridnevem bivanji v naši prijazni gorski dolinici zapustili. Bili so od naših vernih gorjanov povsod radostno sprejeti. Skoraj z vsakega hriba, memo kterega so se peljali, se je čulo streljanje in veselo pritrkovanje (nabivanje). Naša vas je bila tiste dni prav po svatovski napravljena: hiše ob cesti, zlasti one na trgu so bile sè zelenjem premrežene in z narodnimi zastavami okinčane. Posebno lepo je bilo gledati visok maj, kterega so naši vrli fantje postavili in olepšali. — Na sv. Petra dan so imeli prevzv. nadškof slovesno mašo in sicer v polni škof. opravi. Na kmetih se kaj tacega malo kdaj vidi. Pravijo, da ni bilo tega že 30 let v Cirknem. Pri tej priložnosti se je pela velika slovenska maša za contra-alt, tenor, bariton in bas, ktero, je g. Ant. Trepal prav lepo in v cerkvenem duhu sestavil. Pel jo je naš dobro izurjeni moški in ženski zbor, kterega je ta dan naš nadučitelj g. Ivan Širca sè svojo dobro znano spretnostjo vodil. Po sv. maši je bila birna; birmanih je bilo 650 otrok.

Letos bomo imeli slabo letino. Sena je sicer nepremerno obilo, vsega drugega pa po malem, in sadja skoro prav nič. Druge leta je potegnil naš kmet za sadje lep denar, s katerim si je spomladi žito tegnil, letos bo moral pa brž ko ne kruha na upanje jesti. Pri ti priložnosti spominjamo naše ljudi na narodno prislovico: Čuvaj bele denarje za črne dneve. Večkrat se godi, da kmet, posebno če je še mlad, denar po nemarnem zapravlja in marsikako petico šmarnico v žganji vtopi.

Vrstilno tarifo, po deželni komisiji razposlano, smo tudi pri nas že dobili. Pregledali smo jo, pa se nam zdi, da je previsoko stavljena. Gospodarji, pozor! do 31. julija je še čas za pritožbe. Dobro ga porabite, da se vam ne bo godila krivica.

Na slovensko-Beneškem, 6. julija. — Rad bi Vam kaj pisal o beneških Slovenih, pa kje hočem začeti? Med nami in vami je velik razloček; pri nas ni narodnih šol, ni narodnega napredka. — Leta

mogoče, da se vsi Slovani politiško združijo? Naj veruje, komur se ljubi, jaz tega ne morem verovati. Kdo ne vé, da so bili Slovani že od prvega začetka na mnogo dežel in deželic rakosani, da so bili vselej nezložni, da je vsako povečje združenje le kratko trpelo? Kdo ne vé, da se Slovani tudi v današnjih časih niso, nočejo in tedaj ne morejo združiti? Naj se n. pr. vsi drugi Slovani zedinijo, Poljaki se jim ne bodo pridružili. Rus in Poljak sta kot pès in mačka; Poljak, Čeh in Slovak, se nikoli ne združijo; Slovenec in Hrvat si nista prijatla; med Hrvati, Slavonci in Serbi so eni rimsko-katoliške vere, drugi pa staroverci, kakor jim mi Slovenci pravimo. Te dve stranki si bodele vedno nasprotni, dokler se v veri ne zedinite. Pa čemu iščemo po svetu dokazov? Poglejmo samo naše Slovence: „vsaka vas ima svoj glas“ velja tudi v politiškem oziru. Sosed ima prepričanje sosedom, zet sè svojim tastom, nevesta sè svojo taščo. Zedinjenje, združenje je lepa beseda, ali med nami Slovenci, med nami

1420 so nas beneški ljudovladi pridružili, ta nam je pa skoz in skoz talijanske šole vsilila. Zadnja leta pretečenega stoletja je beneška republika razpadla; na to smo prišli pod Avstrijo, ali tudi ta gospa nam ni dovolila slovenskih šol. Uradovalo se je, kakor poprej, vse v tujem jeziku, samo v cerkvi in med prostim narodom si slišal slovensko govoriti. Da ne bi bilo cerkve, bi se pri nas že davno laški govorilo. Ubogi Sloveni, vedno in povsod smo tlačeni!

Slovenskih šol nismo nikdar imeli in jih nimamo, zato se je bila pa tudi v cerkvi slovenščina z laščino tako pomešala, da je skoro vsak duhovnik dragače pridigal, drugače krščanski nauk učil. Da bi temu vsaj nekoliko v okom prišli, dali smo l. 1869 z dovoljenjem videmskega nadškofa slov. katekizem v Gorici tiskati. Pa kaj se nam je zgodilo! Laški uradniki niže vrste so poslali en iztis te knjige ministerstvu, češ, da laški vladi nasprotujemo in panslavizem širimo. Ministerstvo v Turinu je dalo knjigo pregledati, in jo je za cerkev in šolo odobrilo.

Pri nas ni slovenskih čitalnic, ni slovenskih časopisov, ni narodne zavesti.

Kar jaz vem, hodi k nam en sam iztis „Novic“ in dva iztisa „Danice“. V lani in letos smo se bili naročili na „Glas“, pa še polovica izdanih števil nam ni prišla v roke. Bog si ga vedi, ktera pošta je tega kriva, naša ali vaša. V družbo sv. Mohora se nas je 20—30 vpisalo; knjige dobivamo po rodoljubih na Goriškem. Evo tužni stan Slovencev na Beneškem!

Če vidijo ali slišijo, da kdo kaj slovenskega bere, pa ga brž za panslavista in skrivnega puntarja proglasijo. Imejte me pa pri vsem tem še vedno za naročnika „Glas“-a. Naročnino vam pošljem pri prvi priložnosti, ki se mi ponudi.

Iz Kobaridskega Kota, 8. julija.
(Slovenski Tednik. — Mrtev berač.)

Odkritosrčno povem: radoval sem se, ko je „Sl. Narod“ naznanil, da bode začetkom t. m. pričel izhajati nov slovenski tednik, namenjen v prvi vrsti kmečkemu

Slovani je ni! Ako je vse to res, je panslavizem v političnem zmislu nemogoč, je gola domišljija, je pium desiderium nekterih razbeljenih glav.

Pa vendar nahajamo panslavizem pri marsikakem učenem jezikoslovcu, ki je pa popolnoma nedolžna, krotka stvar, ktere se ni nikomur bati, in ki nobenemu nič žalega ne dela, hočem reči znanje vseh slovanskih jezikov in narečij, ali vsaj prizadevanje, poznati je in naučiti se jih. V tem smislu imenujte tudi mene panslavista, ker tudi jaz ljubim vse naše slovanske jezike in narečja in si, če le morem, omišljujem slovanske knjige. Panslavizem pa v onem smislu, da bi vsi Slovani en sam književni jezik sprejeli, kar namerava g. Matija Majar s svojimi slovnici in s svojim „Slavjanom“, zdi se mi še bolj nemogoč, kakor političsko združenje vseh Slovencev, to je, zdi se mi prava pravecata *) domišljija.

ljudstvu. Radoval sem se, ker živo čutim potrebo takega lista, ki bi ukaželnega kmetu podučeval v starih, ki so v naših časih vsakemu brez izjeme tako potrebne, da se ne more ogeniti vsestranski škodi, če jih ne pozna. Za to misel pa se nobeden naših dosedanjih listov dovolj ne poteguje — zakaj da ne, zamolčim raji, ker sem prepričan, da bi tudi uredništvo „Glas“-a mojih razlogov ne sprejelo. *)

Željno pričakovani novi tednik mi dojde; a radost se mi kmalu v druge občutke spremeni, ko vidim, s kakšnim veseljem se našemu katoliškemu ljudstvu naznanja, da so očetje jezuiti s svojega pravnega posestva v Repnjah pregnani. Ubogo slovensko ljudstvo, si mislim, daleč si prišlo, da imaš take učnike, ki se v besedi vsemu nemštvu in nemčurstvu na domačih tleh zagrizeni sovražniki, v resnici pa slepi posnemači pruskega liberalizma. Tak liberalizem, s kakoršnim se nekteri kolovodje slovenski začenjajo ponášati, ima na Pruskem že vsaj nekaj zmisli: kder je vlada siljena tlačenje ljudstev skrivati za ščit liberalne uprave, ne more, da ne bi kazala svojega liberalizma s tlačenjem katoliške vere, in torej pred vsem s preganjanjem katoliških duhovnov, redovnih i svetnih. V Avstriji pa je ta reč tako brezmiselná, da tega le oni Nemci in Nemčurji ne čutijo, ki z dušo sredi Berolina živé.

In vendar se nekterim „izvrstnim“ slovenskim rodoljubom zdi častna naloga, tak liberalizem med katoliškimi Slovenci širiti, pa se predrznejo še ironično prašati, kaj bode pravna stranka na Slovenskem konservirala? — Zgubljen trud bi bil pričakati se z ljudmi, kojim je glavno načelo vero in svetinje sv. katoliške cerkve zasmehovati in odobravati preganjanje katoliških duhovnov ter te reči kot največjo pridobitev 19. stoletja hvaliti; vendar ne morem, da ne bi prašal tih gospodov, če se li še spominjajo, kako so n. pr. vpili, ko so ravno ti vladni možje zabranili skupni sokolovski izlet, ki so zdaj izpravili očete

*) Zakaj pa ne? Le oglasite se. — Ur.

To so moje misli o panslavizmu, ktere je zgorej omenjeni Goriški list „l' Eco“ v meni obudil, in sem je tu sem postavil, da je vsakdo videti in presojevati zamore, kakor se mu ljubi. Neslovenec, bodi si Lah, Italijan ali Nemec, se ve da, ne bo po teh mojih besedah nič drugače o panslavizmu mislil, govoril ali pisal, kakor do zdaj, in tudi med našimi Slovenci, in med bralci teh vrsti utegne kdo pri mojih besedah z glavo enmalo pomajati; pa kaj hočem? Ker ima vsaka glava svojo pamet, dovolite da si tudi jaz stvar mislim, kakor se meni prava zdi. Kdor vé kaj boljšega, naj se oglasi! z Bogom!

Čo besedo vmes zamešati, kakor delajo sploh naši mladi korenjaki, da s tim pokažem, da sem tudi jaz auf der Höhe der Zeit, da znan tudi jaz enmalo več, kakor samo materinščino, da se štejem med izobražene in učene Slovence.

jezuite iz Repenj? No, ona reč je bil čin krivične, absolutistične vlade, ki zabranjuje za povzdigo duševnega in telesnega blaga tako koristne izlete; a če se izpodé jezuiti s svojega posestva, to je najbolj liberalen čin tiste vlade, ki se trudi noč in dan za blagor ljudstva in skrbi, da se vsled jezuitskih misijonov deželne norišnice ne prenapolnejo. — Gotovo ne odobrujem one prepovedi; a čuditi se moram, da taki liberalni apostoli ravno tako neliberalno ravnanje vladino na drugi strani hvalijo, in da jih nij sram verovati in raznašati basen, da ljudski misijoni ljudem glave mešajo. Če se pravi to znoreti, da pride kdo po tih misijonih do spoznanja svojih grehov kakor David po Nathanovem prigovarjanji — če to pomeni znoreti, tedaj pa imate popolnoma prav, gospodje, in bojim se, da ne boste nikdar znoreli. Sodi naj pa vsak sam, kaj bode list na podlagi takih načel vernemu kmetu koristil.

Dne 29. junija so našli na desnem bregu Nediže pod vasjo Logi truplo nekega berača. Ležalo je kakih deset korakov proč od vode, naslonjeno na neko grmovje. Berač je srednje velikosti, krepke rasti, ima črne lase, črn mežalanast jopič, črne platnene hlače in še dobre polake (čizme). Ker je truplo že toliko segnjilo, da se ni dalo na pokopališče prenesti, bilo je na mestu zasuto. Še jame mu niso megli skopati na tem kamnitem svetu. Kdo in od kod je bil, kedaj je umerl i. dr. se do sedaj še ni moglo pozvedeti.

Ogled.

Avstrija. Quousque tandem? Doklej bomo še trpeli tisto nesramno predrznost, ki se v organu „Narodovec“ šopiri nasproti pravim Slovincem? Berite n. pr. sestavek „Iz slov. Štajerja“ v št. 153. „Sl. Nar.“ in dopis „iz Ptuja“ v l. 154. Ni ga nemškega liberaln. lista, da bi si upal tako predrzno pačiti in sprevračati načela in namerjanja „pravne stranke“, kakor se to v „Nar.“ dela. Potem, ko so znani razporniki s „centralnim vol. odborom“ fiaško naredili, vrgli so se z nekako besnostjo nad slov. Štirsko — tisto Štirsko, ki ga je njihov prerok-kandidat — odšedši s trebulhom za kruhom v Ljubljano — popred.... zapustil.

Takim možem naj ljudstvo kaj verjame in zaupa! Takih, da prav takih potrebujemo v zastopih, v kterih se bodo reševala naj važniša verska, politična in narodna vprašanja!!!

Na Dunaji se ne da več utajiti kolera; ona bode naj hujša sovražnica svetovne razstave — pa tudi naša, v tem zmislu, ker bo treba državljanom v žep seči, da se pokrijejo ogromni stroški za razstavo, kajti, kakor kaže, še deseti del pričakovanih tujcev ne pride v Beč. — Da je kolera sama na sebi neljub gost, bode nam vsakdo rad verjel. Bliža se nam pa strašna ta bolezen od dveh strani od severja in juga (ali zahoda). V Benetkah, namreč, v Trevizu in drugod po Beneškem že nekaj časa razsaja. Zdravstvena komisija primorska je že določila, kako se jej bo treba vstavljati; ali se pa ona (kolera) bode hotela ustaviti, ta je druga.

Demokrati in Mladonemci na Dunaji

*) Moram tu pa tam kako tujo ali vsaj nedoma-

še zmerom huje nasprotujejo že oguljenim „starim“ liberalcem gledé na volilno gibanje. Marsiktero grenko morajo slišati stari od mladih — da nimaje n. pr. čistih rok in čiste vesti — in finančni polom, ktere ga ni še konec, pritrjuje mladim. Mi pa jim ne pritrjujemo, marveč želimo, da bi se obe stranki vzajemno nemogoči storili in se umaknili stranki vseh (nemških) poštenjakov, katerim je še za Avstrije, a ne njihov lastni blagor mar.

Cesarjevič Rudolf potuje zdaj po Koroškem. Prišel je bil v Celovec počastiti svečanost razgrnjenja novega spominka Marije Terezije 4. t. m.

Vnanje države. Čudna prikazen v čudnem našem času je oživenje verskega duha na *Francoškem*, ktero se kaže ne samo po maršičem, kar krepka sedanja vlada učini, temveč po velikanskih romarskih procesijah, kakor so se napravile v drugi polovici pretek. meseca v Paray le Monial (od koder se je začelo širiti po svetu češčenje presv. Serca Jezusovega). Naj odličniši možaki, državniki francoski, udje narodnega zbora posvečujejo sebe in deželo Kristu. In od 22. jul. do 22. avgusta bodo romanja v Lousdes in la Salette (k Materi božji). Tako na — *Francoškem*; in nam *Slovenem* nasprotuje neka domača stranka samo za to, ker imamo tudi „vero“ v svojem programu! — Narodni zbor v Versalju je odložil obravnavanje načrta, kako bi se imele v Franciji uravnati država in nje zastop in vlada, kateri načrt leži pripravljen že od pretek. meseca maja. Obravnavanje ustavnega črteža je zahteval Dufaure (Thiers-ov minister). Vladin zastopnik (min. Broglie) je rekel, da vlada nima nič zoper to, da se pretresa oni črtež, (ki ga je bil dal zbor sam po komisiji 31rih napraviti) a zdaj da se jej ne zdi za to pripraven čas. Republikanci so hoteli o tej priliki siliti, da bi se razglasila zatrdna republika. Ali njih Gambetta je doživel spet eno blamažo več. Monarhisti so močni, pa medseboj needini; za to jim je prav, da traja začasnost še na dalje.

V Italiji niso sestavili še novega ministerstva.

Ruski general Kauffmann se je polastil Kive (v Aziji); kan (knez) se mu je brezpogojno podvrgel. Take si Rusi čedalje bolj utrjujejo tam, od koder bodo gospodovali v Aziji in od koder bodo tudi svojo evropsko politiko zdatno podpirali.

Važno se nam zdi to, da bode imela Črna Gora odslej svojega diplomatičnega agenta v Zadru in sicer slovečega *Sundečič-a*, sedanjega knezovega tajnika. S. je rojen Dalmatinec; bil je do l. 1866 v Zadru staroverski profesor in urednik časnika „Osservatore Dalmato“; toda, ker je mož ves gorel za jugoslovansko politiko, moral je zapustiti Dalmacijo, ter ga je vzel črnogorski knez k sebi. S. je imeniten pesnik. — Ker Črnogorec ničesa ne stori, če ruski car tega ne dovoli, bilo je sprijazjenje s Č. in S. znamenje, da je Avstrija res tudi s carom prijateljica. Bog daj!

Domače novice.

(Duh spremembe.) — Č. g. Ludovik Vodopivec, vikar v Čez-Soči gre za vikarja na Srednje.

Razne vesti.

— *Potres na Laškem*, o katerem smo v zadnj. listu nekaj povedali, še ni nehal. V Belunu se je 6. t. m. stolna (velika) cerkev na groblje sesula. Podrle so se tudi nekatere hiše, in meščani morajo pod milim nebom prebivati. Velik strah jih obhaja in bati se je, da bi kdo ne obnorel.

— *G. Ferdinand Gatti*, c. kr. deželni šolski nadzornik je obiskoval pret. teden šole na Tominskem, Cerkljanskem in Bovškem.

— *Nagodba med Ogrji in Hrvati* je gotova. Res da ni taka, kakoršna bi morala biti, pa Hrvatje bodo zanaprej vendar — le nekaj na boljem. Doslé so dajali vse svoje dež. dohodke Ogrom, in ti so jim povračevali 2 miliona in 200,000 gold. na leto za domače potrebe. Po novo osnovani postavi ostane pa Hrvatom 45% vseh dohodkov na domači zemlji, 55% bodo v Pešto pošiljali za skupne zadeve. Tudi gledé bana se je nekaj predručilo. Po tej nagodbi sme tudi vojak biti ban, ali za časa banovanja mora njegov vojni delokrog prestati. Banova oblast se je zveksala: vse kar predlaga mora iti *naravnost* do cesarja. Dogovorili so se tudi, da se ne sme nobeno hrv. drž. posestvo brez dovoljenja hrvaškega zbora prodati. K državnemu posestvu spadajo tudi gojzdi v granici. To nagodbo mora pa še hrv. zbor, ki bo 20. t. m. sklican, potrditi. Prej nima veljave.

— *Za nove zvonove na sv. Gori* so darovali: Vikar in farmani v Brestovici 33 gl.; farmani v Renčah 8 gl. 40 kr.; fajmošter in farmani v Prvačini 32 gl. 20 kr. Farmani v Podsobotinu 80 gl. (med njimi: Zimčič Katarina (Blaževka) 6 gl.; Jos. Cibičeva družina 4 gl. 60 kr.; Ant. Radikon-ova družina 6 gl.; Jeretič Jožef 5 gl.; Stampfl Štef. 10 gl.; Farmani v Št. Mavri 30 gl. (med njimi č. g. vikar Jožef Mašera 5 gl.

Poslano.

Javna zahvala.

V imenu veselih šolarjev — birmancev, katerim je mon. Janez Globočnik 12 iztisov „Življenja ssv. mm. Kocijana in tovaruše“ podaril, izrečeta tu gosp. darovatelju srčno zahvalo.

V Cirknem, 3. julija 1873.

kaplana cerkljanska.

Vabilo.

Po dveh tovaruši naprosen, vabim tukaj po najkrajšem potu vse čest. gg. učitelje sezanskega okraja h konferenciji v Komen dne 17. t. m. ob devetih predpoldne.

Pogovarjali se bomo o mnozih rečeh, posebno pa o sledečem vprašanji: „Kako naj učitelj moralni čut šolske mladine v šoli i zunaj šole z besedo i dejansko izbuja i vtrjuje?“

Predmet je zelo važen, potrebuje toraj združenih moči.

V Komnu dne 8. julija 1873.

Ivan Piano.

Odprto pismo.

G. Fran. Rebek - u.

Prijatelj!

Tvoje „poslano“ v 25. l. „Soče“ me je vzburilo. Nekdaj sem mislil, da boš mož,

pa sem se goljufal. Kedor veliko govori, pa malo vé, je neslana klepetulja. Kak priimek gre pa onemu, ki o stvari, ki mu je popolnoma neznana, celo piše? — Glej prijatelj! Ti si občinski starašina, pa ne veš, kedó je starašina naše farne cerkve, in ta tvoja nevednost je kriva tvojega strastnega „poslanega“ v Soči, s katerim si se sam tako zaletel, da je joj! — ob enem si s tem pa tudi uredništvo omenjenega lista na led speljal.

Drznil si se javiti, da „Glas“ in njegovi privrženci niso toliko vredni, da bi človek za pero prijel, pa si vendar zanj prijel, si ga globoko pomočil in psovke iz njega izžmél. Mislil si s tem ogrditi mene in sl. uredništvo „Glas“-a, pa si sam v blatu obtičal. Prijatelj! ali bi ne bilo bolj pametno, če si bil domá ostal in lepo čedno poprašal, ali ni morebiti nobenega moša v srenji, kterege kinča tvoje ime, ne pa hodiš k bilježniku, da ti črno na belem spričuje, da se znaš sam podpisati. Da svojemu „poslanemu“ večó (?) veljavo dodaš, celo Kristusa imenuješ. Mar misliš, da je bil Kristus krčmar, človek, kakoršen si Ti?!

Zdaj pa še nekaj. Pobijem ti tvoje „grde laži“, saj mi ne boš zameril? — Na to, kar si pod A in B povedal ni vredno odgovoriti, lotim se toraj važniših reči.

Pod C praviš, „da ako bi „Soča“ sebi tako po beraško (kakor „Gorica“) ude nabirala, jih ima hipoma stotine in stotine.“ Veš kaj, prijatelj! v tem si se nekoliko prenačlil. Meni so razmere nekoliko bolj znane, ako Ti se ljubi, te privatno o tem podučim, v listu tega ne maram javiti. Pokažem Ti, da je ravno nasprotno res. *) „Gorica“ nekterim preveč preseda, od tod tako hujskanje.

Pod Č pišeš; „Gola laž, da se Vas je 8 vpisalo.“ — Gola laž? Čakaj! Velikonočni ponedeljek popoldne, brž po kratkem ogovoru Istinočevega tovaruša, smo „Gorici“ pristopili: M. Slokar, T. Slokar, F. Slokar, F. Vodopivec, F. Rebek, J. Vodopivec, J. Gerželj, J. Pirjevec, F. Rebek, č. g. Sovdat in M. Blaško. Tu jih je več, kot osem, toraj sem renico govoril. Tebi je pa resnica — „gola laž!“ — Lep mož, kaj ne!?

Pod D pišeš: „Gosp. govornik o kmetijstvu nij učinil pri poslušalcih niti mrzlega niti gorkega vtisa —, kajti to je bil le predgovor, da je lepše prišel do agitiranja; drugo vse so le izmišljene prazne in babje fraze.“ — Da pri Tebi ni učinil niti mrzlega, niti gorkega vtisa, to Ti rad verjamem; če pa pri drugih nijsi zapazil nobenega vtisa, moraš biti ali gluh ali slep; kajti vtis govornika pri nas je bil ta, da smo še tisti dan *vinorejsko društvo* osnovali, ki do današnjega dne prav krepko napreduje. — Se vé da, ko bi bil govornik kakor so nekteri Sočani, bi bil o ustanovi vinorejskega društva tako „farbal“, da bi bil „s praznimi in babjimi frazami“ Soči vse predale napolnil. **)

Kamnje 30/6.

Kovač.

*) Uredništvo „Glas“ bi zamoglo zanimive dogodjaje povedati, kako „Sočani“ svoj list ponujajo, celo usiljujejo, pa za zdaj še — molčimo. Ur.

**) To bo menda za zdaj dovolj „blatovskemu listu“ v odgovor na ves njegov „dostavek.“ — Ur.